

Dilemma's & Breinbrekers - thema 3

Inspelen op educatieve behoeften

Annemieke Weterings-Helmons en Angela Jansen-Zandbergen

Dilemma 1

H11

“

De toenemende differentiatie in de klas maakt ongelijkheid tussen de leerlingen groter.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Consequences Key*

- Verken wat de korte- en langetermijengevolgen zijn van toenemende differentiatie in de klas voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid, én voor hun klasgenoten.
- Bespreek onderstaande paradoxale opbrengsten van toenemende differentiatie in subgroepen.
 - Voor (hoog)begaafde leerlingen: meer uitdaging, maar ook risico op isolatie of stigmatisering.
 - Voor andere leerlingen: mogelijk gevoel van ongelijkheid of minder aandacht.
 - Voor de klasdynamiek: versterking van verschillen of juist meer maatwerk en begrip.
 - Voor de leraar: verhoogde complexiteit in klassenmanagement en pedagogisch handelen.
- Voeg eigen paradoxale opbrengsten toe.
- Presenteer per subgroep plenair de ethische, sociale en onderwijskundige implicaties van deze paradoxale opbrengsten.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Challenge Key*

- Ontwerp een klaspraktijk waarin je wél differentieert, maar waarin álle leerlingen zich gelijkwaardig gezien, gehoord en uitgedaagd voelen.
- Werk bij elk onderstaand item een concreet voorbeeld uit.
- Verdeel het team in 4 subgroepen. Elke groep werkt voorbeelden bij 1 item uit:
 - Coöperatieve werkvormen
 - Formatieve evaluatie
 - Leerdoelgericht werken met keuzemogelijkheden voor álle leerlingen
 - Onderzoeksprojecten waarin autonomie en eigenaarschap centraal staan

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Deze stelling nodigt het team uit om kritisch te reflecteren op de effecten van differentiatie: bevordert het gelijke kansen of vergroot het juist de kloof? Het team wordt uitgedaagd om een inclusieve vorm van differentiatie te ontwikkelen.

Dilemma 2

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Info Key*

Verzamel en analyseer informatie die aantoonst dat het huidige onderwijs creatief denken stimuleert of juist onderdrukt – specifiek bij (hoog)begaafde leerlingen.

Verzamel de informatie door vragen te stellen aan:

- De leerling met (hoog)begaafdheidskenmerken
- De groepsleraar
- De plusgroepleraar
- De specialist (hoog)begaafdheid
- Het managementteam
- De ouders
- De directie

Verzamel aanvullende informatie door:

- Analyse inhouden van het reguliere curriculum
- Analyse inhouden van het verrijkscurriculum
- Analyse van het LOVS en het Cito-toetsensysteem

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Prediction Key*

Wat gebeurt er met het creatieve denkvermogen van (hoog)begaafde leerlingen als het onderwijs de komende tien jaar blijft zoals het nu is? En wat als het radicaal verandert in de richting van creativiteitsgericht onderwijs? Maak twee rubrics.

- Verdeel je team in groepen A en B.
- Laat groep A een rubric vullen vanuit de aanname dat het huidige onderwijs nog tien jaar blijft bestaan.
- Laat groep B een rubric vullen vanuit de aanname dat creativiteitsgericht onderwijs wordt opgenomen in het schoolplan voor de komende tien jaar.

- Plaats de uitgewerkte rubrics naast elkaar.
- Kies twee zaken die je wilt behouden uit rubric A.
- Kies twee zaken die je als eerste wilt bereiken uit rubric B.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Deze stelling daagt teams uit om kritisch te kijken op basis van actuele en relevante informatie naar de mate waarin het onderwijs ruimte biedt voor divergent denken, verbeelding en originele oplossingen – juist bij leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Je kunt hierna gewenste veranderingen prioriteren.

Dilemma 3

“

Het huidige onderwijsaanbod remt de cognitieve én de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Reflection Key*

- Analyseer een bestaande les of project uit het curriculum vanuit het perspectief van de leerling en de leraar.
- Benoem welke onderdelen volgens hen:
 - onvoldoende uitdaging bieden;
 - geen ruimte laten voor creativiteit;
 - onvoldoende aansluiten bij moeilijk verstaanbaar gedrag.
- Bedenk samen welke elementen van het huidige curriculum onvoldoende aansluiten bij de educatieve en ontwikkelbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen.
- Prioriteer wat als eerste passend gemaakt kan worden.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Brainstorm Key*

Werkvorm:

Brainstorm in subgroepen over:

- Compacten, verrijken en versnellen van lesstof.
- Inzetten van leerdoelen op meerdere denkniveaus (bijv. zoals in de taxonomie van Bloom of van Marzano en Kendall).
- Creëren van keuzeruimte en projectmatig werken.
- Invoeren van mentorschap of peer-coaching.
- Motivatie ondersteunen en bevorderen.
- Faalangst herkennen en begeleiden.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Op deze manier worden teams zich bewust van blinde vlekken in hun aanbod en de noodzaak tot haalbaar maatwerk. Je komt tot concrete, haalbare en duurzame aanpassingen die direct toepasbaar zijn in de klas.

Dilemma 4

H14

“

Als je werkt met drie niveaus in je klas is het niet nodig je lessen aan te passen aan (hoog)begaafde leerlingen.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Rubric Key*

- Beoordeel aan de hand van een rubric de eigen differentiatie voor de doelgroep (hoog)begaafde leerlingen.
- Maak verplicht drie categorieën ter beoordeling van elk onderwerp.
- Maak gebruik van de termen onvoldoende, voldoende en goed.
- Omschrijf wat je verstaat onder onvoldoende, voldoende en goed bij elk verplicht onderwerp.
- Gebruik bij elke categorie de hulpvragen:
 - Wat zie je dan?
 - Wat hoor je dan?
 - Wat wordt er dan gedaan?

Neem verplicht onderstaande onderwerpen op in je rubric:

- Mate van uitdaging: van herhaling van bekende stof → tot verdieping en complexiteit.
- Autonomie in leren: van vaste instructie → tot ruimte voor zelfgestuurd leren.
- Creatief en kritisch denken: van gesloten opdrachten → tot open, hogere-orde-denkvragen.
- Aansluiting bij interesses: van standaardaanbod → tot ruimte voor persoonlijke fascinaties.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *BAR Key*

Onderzoek de voordelen, alternatieven en risico's van het werken met drie niveaus in de klas als strategie voor het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen.

- Verdeel je team in de groepen A, B en C.
- Elke groep krijgt 1 onderwerp om uit te werken: voordelen of alternatieven of risico's:
 - Groep A geeft de uitwerking door aan groep B.
 - Groep B geeft de uitwerking door aan groep C.
 - Elke groep vult de uitwerking verder aan.
 - Geef nogmaals de uitwerkingen door aan de volgende groep.

- Vul ook deze uitwerking aan.
- Geef aangevulde uitwerkingen terug aan de oorspronkelijke eigenaren.
- Ga met elkaar in gesprek over kansen en drempels van het beperken van differentiatie tot drie niveaus.
- Kom met elkaar tot 3 actiepunten om de huidige differentiatie te versterken voor begaafde leerlingen.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Deze stelling daagt teams uit om kritisch te reflecteren op de effectiviteit van standaard differentiatie en of dit werkelijk recht doet aan de educatieve behoeften van (hoog)begaafde leerlingen. De stelling stimuleert teams om hun aanpak te heroverwegen en te verrijken met meer maatwerk voor (hoog)begaafde leerlingen.

Dilemma 5

H15

“

Er bestaan geen gedragsproblemen, er zijn alleen maar leerlingen waarvan we het gedrag nog niet begrijpen.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Reflection Key*

- Reflecteer op een situatie waarin een (hoog)begaafde leerling 'probleemgedrag' vertoonde. Wat verandert er in jouw interpretatie en aanpak als je dit gedrag ziet als iets wat jij nog niet begrijpt, in plaats van als iets wat gecorrigeerd moet worden?

Werkvorm:

1. Kies een casus: een (hoog)begaafde leerling met opvallend gedrag.
2. Beschrijf het gedrag: Wat zie je? Wat hoor je?
3. Gebruik de 'Begrijpbril':
 - Wat zou deze leerling mij willen vertellen?
 - Wat begrijp ik nog niet?
 - Wat heb ik nodig om dit gedrag beter te kunnen duiden?
4. Reflecteer in duo's of kleine groepen:
 - Wat zegt dit over mijn aanbod, mijn verwachtingen of mijn relatie met deze leerling?
 - Wat zou ik morgen anders doen?

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Brainstorming Key*

- Bedenk zoveel mogelijk manieren waarop je als leraar gedrag bij (hoog)begaafde leerlingen kunt interpreteren als signaal van een onbegrepen behoefte, in plaats van als een probleem.

Werkvorm:

1. Individueel: schrijf gedragingen op die je lastig vindt te duiden.
2. In groepjes: bedenk bij elk gedrag minimaal drie mogelijke behoeften vanuit de (hoog)begaafde leerling.
3. Ontwerp samen een visueel hulpmiddel dat helpt om gedrag te herinterpreteren als ondersteuning voor een betere afstemming.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Deze stelling nodigt teams uit om gedrag te zien als een uitnodiging tot verdiepend kijken, luisteren en begrijpen. Herkaderen van de interpretatie van waargenomen gedrag helpt de leraar passende interventies te ontwerpen.